

Meshko G.M.

MODEL OF SYSTEM OF PREPARATION OF FUTURE TEACHERS TO PRESERVATION AND STRENGTHENING OF THEIR PROFESSIONAL HEALTH

The relevance of material, stated in the article, is predefined by necessity of special preparation of future teachers to health creative activity and necessity of creation of model of system of such preparation. The results of pilotage research of state of professional health of teachers of modern school and level of preparedness of students – future teachers to presentation and strengthening of their health activity are presented in the article. The state of investigation of problem of preparation of future teachers to presentation and strengthening of professional health in psychological and educational science is analysed. The model of preparation system of future teachers to presentation and strengthening of their professional health activity in the process of study of psychological and pedagogical disciplines is grounded. The principles of creation of model of preparation system of future teachers to the marked type of activity (general didactic and specific one) are determined. The structural components of model of preparation system of future teachers presentation and strengthening of professional health: theoretical and methodological, organizational and semantic, procedural and public activity, diagnostic and productive are characterized. The stages of implementation of preparation system of future teachers: motivational and diagnostic, cognitive and forming, practical and creative are described. The creation of model of preparation system of future teachers to presentation and strengthening of professional health activity determines the necessity of development of practical ways of its realization.

Key words: future teachers, professional health, presentation and strengthening of professional health, model of preparation system, components of preparation system.

УДК 371.13+37.015.3+373.2+37.018.43

Нестеренко В.В.*

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЯК ПЕДАГОГІЧНА УМОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В СИСТЕМІ ЗАОЧНОГО НАВЧАННЯ

Статтю присвячено обґрунтуванню індивідуалізації освітнього процесу як педагогічної умови підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в системі заочного навчання. Розглянуто поняття: «індивідуалізація» у педагогічних та психологічних дослідженнях; «індивідуалізація підготовки майбутнього педагога», яка відбувається під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників. Схарактеризовано сутність індивідуалізації освітнього процесу як педагогічної умови підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в системі заочного навчання, яка створює можливості для індивідуальних проявів студентів, а також для коректування освітнього процесу у вищій і його вдосконалення на основі закономірностей індивідуального розвитку особистості.

Ключові слова: індивідуалізація, індивідуалізація освітнього процесу, підготовка майбутніх фахівців, педагогічна умова.

Більшість учених, які розробляють різні аспекти професійної підготовки майбутніх педагогів у вищій школі, переважно акцентують на формуванні особистісних якостей, які необхідні для успішного виконання професійно-педагогічної діяльності. Так, до 1930-х рр. праці педагогів обмежувалися здебільшого лише констатацією факту впливу індивідуальних якостей студентів на результативність їхнього навчання. При цьому основна увага приділялася віковим і психологічним особливостям.

З 30-х років ХХ ст. індивідуалізація навчального процесу розглядалася головним чином як засіб запобігання неуспішності і другорічництва серед школярів. Це було пов'язано з виконанням завдань ліквідації неписьменності, здійснення загального

* Нестеренко В.В.*

й обов'язкового навчання дітей, коли відсів із загальноосвітньої школи був суспільною проблемою.

Після прийнятих у 1930-ті роки постанов ЦК ВКП(б) тема індивідуальності була «забута», а в практиці навчання панували авторитарні методи впливу на особистість. У підручниках з педагогіки проблема індивідуалізації зводилася до дидактичного принципу «врахування індивідуальних особливостей». При цьому відповіді на запитання: «Які індивідуальні особливості враховувати?», «Як це можливо при пануванні колективних форм організації навчального процесу?» залишалися відкритими. Отже, принцип індивідуалізації навчання швидше декларувався, ніж втілювався на практиці і торкався переважно проблем шкільної освіти.

Проведений аналіз сучасних досліджень переконує в тому, що проблема індивідуалізації сьогодні усвідомлюється як міждисциплінарна, і її розробка ведеться у філософії, психології, педагогіці, соціології. Як наслідок, існує значний банк уявлень про її сутність і зміст. Учені трактують індивідуалізацію як систему (А. Кирсанов), принцип (Н. Гордеева, Н. Завалко), процес (Н. Гейжан), стратегію (С. Корабльова), педагогічну категорію (Н. Асташкіна), спосіб урахування особливостей учнів (І. Унт).

Метою статті є обґрунтування індивідуалізації освітнього процесу як педагогічної умови підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в системі заочного навчання.

На думку А. Кирсанова, «індивідуалізація ... – система виховних і дидактичних засобів, що відповідають цілям діяльності і реальним пізнавальним можливостям колективу класу, окремих учнів і груп учнів; дозволяють забезпечити навчальну діяльність учня на рівні його потенційних можливостей з урахуванням цілей навчання» [4, с. 138].

І. Унт під індивідуалізацією розуміє «урахування в процесі навчання індивідуальних особливостей учнів у всіх їх формах і методах, незалежно від того, які особливості і якою мірою враховуються...». І далі: це здійснення принципу індивідуального підходу за допомогою своєрідних форм і методів» [8, с. 8]. На думку С. Корабльової, під індивідуалізацією слід «розуміти стратегію формування та розвитку творчої індивідуальності майбутнього учителя через зміну таких індивідуальнопсихічних особливостей особистості, як спрямованість і здатність» [5, с. 12].

Змістовий аналіз визначень поняття «індивідуалізація», що міститься в педагогічних дослідженнях, дозволяє визначити низку спільних положень.

По-перше, кожне з виділених розумінь поняття «індивідуалізація» підкреслює його значущість. Так, індивідуалізація як явище є об'єктивний факт, що має місце вияву у реальному житті і освітньому процесі. Індивідуалізація як принцип пояснює зміни, що відбуваються з людиною, зокрема і пов'язані з процесом професійної підготовки. Індивідуалізація як стратегія фактично означає визначальну цінність конкретної людини і позначає шлях до її досягнення.

По-друге, у розглянутих підходах спостерігається різний рівень акцентування на відборі форм, методів і прийомів навчання, тобто «зовнішнього» боку індивідуалізації, того, що йде від учителя до учня, від викладача до студента.

По-третє, відбувається поступова зміна трактування поняття «індивідуалізація» від визначення форми та засобу навчання до його визначення як широкої перетворювальної діяльності, що відбувається за освітою людини, позитивній зміні її внутрішнього світу.

Педагогіка індивідуальності, зміст і положення якої розробляють О. Гребенюк та Т. Гребенюк, стверджує, що цілі, педагогічні закономірності, засоби навчання і виховання повинні відповідати не тільки потребам суспільства, а й конкретної людини з притаманним їй внутрішнім психологічним світом. На думку А. Остапенко, індивідуалізація є результатом «внутрішньої педагогічної дії», сукупністю всіх процесів

саморозвитку (самовизначення, самореалізації, самоактуалізації та інших), які відбуваються в освіті [6, с. 152].

Формування нових уявлень про сутність індивідуалізації освіти пов'язують із прийняттям і реалізацією у теорії і практиці педагогіки ідеї особистісної орієнтації педагогічного процесу (Ш. Амонашвілі, Є. Бондаревська, В. Серіков, І. Якиманська та ін.). Це сприяло тому, що учень (студент) як особистість у своїй унікальності, прагнучи до розкриття власного потенціалу, який він має від природи, стає центром науково-педагогічних досліджень. На особистісно зорієнтованій основі було актуалізовано проблему педагогічної взаємодії, принципи організації якої спрямовані на оптимізацію процесу розвитку суб'єктності учня, на пошук перспектив і шляхів реалізації його індивідуального потенціалу.

Положення теорії педагогічної взаємодії (Л. Байбородова, В. Белкіна, В. Дьяченко, Н. Радіонова та ін.) дозволяють розглядати її як педагогічну основу індивідуалізації професійної підготовки майбутнього педагога.

У психології до сьогодні також сформувалися різні підходи до визначення поняття «індивідуалізація». Так, М. Холодна і В. Шадріков розглядають індивідуалізацію в межах суб'єктного підходу і суб'єктивації, тобто становлення особистості як суб'єкта діяльності. В. Слободчиков і Є. Ісаєв доводять, що індивідуалізація – це «самовизначеність і відособленість особистості, її виокремленість зі спільноти, оформленість її окремоті, унікальності і неповторності». Різноманіття підходів до визначення поняття, з одного боку, свідчить про недостатню розробленість проблеми індивідуалізації і, тим самим, актуальність її вивчення; з іншого, дає підставу для оновлення поглядів на зміст поняття «індивідуалізація професійної підготовки студентів».

Змістовий аналіз наведених визначень дозволяє дійти низки висновків.

По-перше, у значній частині наведених визначень порушується проблема суперечності між індивідуальними і суспільними інтересами. При цьому індивідуалізація виступає, з одного боку, як корекція вимог суспільства з урахуванням індивідуальних особливостей особистості, а з іншого – як своєрідність соціальної діяльності, що зумовлена особливостями конкретного індивіда. Шляхи розв'язання суперечностей між індивідуальними і суспільними інтересами є складною соціально-філософською проблемою, яка безпосередньо стосується принципів організації професійної підготовки. Індивідуалізація сприяє вирішенню проблем, пов'язаних із внутрішніми і зовнішніми суперечностями між можливостями і здібностями особистості та вимогами макропедагогічного і мікропедагогічного середовища (за термінологією Л. Мітіної). Внутрішні суперечності пов'язані з невідповідністю між прагненнями і власними професійними можливостями майбутнього педагога, зовнішні – з неузгодженістю між творчим потенціалом педагога і необхідністю дотримання ustalених канонів педагогічної діяльності. На думку К. Абульханової-Славської, у ході розвитку особистості доводиться вирішувати не тільки зовнішні, безпосередньо соціально зумовлені суперечності між нею і об'єктивною дійсністю, а й внутрішні, «локалізовані» у внутрішньому світі.

По-друге, осмислення пріоритетних позицій, включених до поданих визначень («включеність внутрішніх умов», «становлення самостійності», «розгортання індивідуальних прагнень», «реалізація унікальної сутності», «творче самовираження», «вироблення життєвих стратегій, смислів, стилів діяльності»), створює необхідні передумови для усвідомлення сутності індивідуалізації та ставить питання про доцільність їх включення в практику підготовки майбутнього педагога.

Для розкриття сутності поняття «індивідуалізація підготовки майбутнього педагога» виділимо як базові низку тверджень, сформульованих у працях М. Кагана, І. Резвицького та ін. Серед них:

- «виокремлення» й усвідомлення себе відбувається через глибоке освоєння цінностей і досвіду на основі включення в систему загальних зв'язків і відносин, які становлять основу індивідуального буття;

- внутрішня основа індивідуалізації, що зумовлює цілісний характер індивідуального буття людини, полягає в умінні підпорядкувати свої сили єдиній меті;

- потреба в індивідуальній позиції передбачає власний спосіб існування;

- автономізація, як ядро індивідуалізації, виявляється у здібності до самовизначення і самовіддачі.

Отже, усвідомлення студентом власної індивідуальності відбувається через глибоке освоєння цінностей і досвіду. На початковій стадії цього процесу індивідуалізацію слід розглядати як накопичення енергії, дії, що відбувається через освоєння майбутнім педагогом професійних цінностей і досвіду на основі включення його в систему різноманітних зв'язків і відносин з усіма учасниками педагогічного процесу.

І. Богданова в цьому контексті виділяє особистісну змобілізованість, або мобілізаційну готовність, як характеристику стану саморозвитку майбутнього педагога [1]. Автор розглядає її у вигляді певної системи, що відтворює взаємозв'язок трьох елементів: волюву активність як самонастроювання на мобілізацію волевих зусиль, енергодійність як самонастроювання на успішний результат діяльності, емоційну стійкість як самонастроювання на мобілізацію захисних резервів організму. Волюва активність як самонастроювання на мобілізацію волевих зусиль розглядається у вигляді тимчасового психічного стану, що є оптимальною внутрішньою якістю, яка сприяє подоланню труднощів. Цей стан характеризується такими показниками як рішучість, уважність, зосередженість, контроль своїх дій, активізація мисленневих процесів.

Енергодійність майбутнього педагога як самонастроювання на успішний результат характеризується здатністю зберігати енергетичний заряд і бажання бути успішним у професійній діяльності. Цей стан має такі показники, як здатність генерувати отриманий соціальний досвід та заряджати ним інших.

Емоційна стійкість як самонастроювання на мобілізацію захисних резервів організму визначається індивідуальною відповідальністю педагога за свою свідомість, вчинки, мислення, волю. Цей стан характеризується здатністю до саморегуляції, самодисципліни, самосвідомості.

Реалії сьогодення, на думку І. Богданової, свідчать про те, що майбутні педагоги повинні бути готові до самостійного визначення змісту свого життя, до мобілізації своїх зусиль та можливостей успішно виконувати професійні обов'язки, до реалізації своїх потреб і інтересів. Будь-який стан особистісної змобілізованості реалізується через можливість вибору індивідуальної траєкторії самоосвіти та розробки індивідуальних стратегій саморозвитку; структурування видів і форм самостійної діяльності відповідно до освітньо-кваліфікаційних рівнів та можливість вибору змісту, виду і форм самостійної роботи з урахуванням суб'єктного досвіду [1].

Внутрішня основа індивідуалізації, яка зумовлює цілісний характер індивідуального буття, полягає в умінні підпорядкувати свої цілі єдиній меті. Отже, визначальною характеристикою індивідуалізованої підготовки майбутніх фахівців у вищому навчальному закладі повинна стати підпорядкованість освітнього процесу, його складових їх власним інтересам і можливостям.

Індивідуалізація, що визначається як процес становлення індивідуальності, сприяє набуттю студентом дедалі більшої самостійності і відносної автономності, яка проявляється у здатності до самовизначення і саморегулювання. Необхідною умовою індивідуалізації є формування індивідуальної позиції кожного студента щодо опанування обраної професії, а також здатності до мотивації та рефлексії.

Зважаючи на те, що індивідуалізація є єдністю самореалізації та самовіддачі, з одного боку, вона стимулює прагнення людини до найбільш повного виявлення і розвитку своїх можливостей і здібностей, до пізнання власної природи, а з іншого – стимулює бажання віддавати отримані знання, набуту енергію. Фактично це «рівність на вагах» того, що студент набуває і віддає; збалансованість вкладеної і надбаної енергії; задоволеність і обґрунтованість вкладених зусиль. Для кожної людини цей процес є унікальним.

Отже, індивідуалізація професійної підготовки адекватна індивідуальному освітньому потенціалу студента і системі соціальних цінностей, вимог і цілей середовища, що його оточує. Вона залучає до сфери уваги не тільки знання та вміння, які має опанувати майбутній фахівець, а й різноманітні відносини і взаємодії, що притаманні цьому процесу. Розуміння індивідуалізації як динамічного і спрямованого процесу дозволяє виділити дві її взаємопов'язані складові – «зовнішню» і «внутрішню», відповідно до яких шлях особистісного розвитку і саморозвитку студента полягає в переході від діяльності, яку організує викладач, до її самоорганізації студентом.

Це вимагає перегляду багатьох поглядів на можливості кожного студента, який може стати компетентним, підтвердити цінність вибору педагогічної професії тільки за умови глибокої особистої зацікавленості в певному виді діяльності і в органічній єдності з особистісними цінностями. Відповідно кожен викладач повинен навчитися бачити кожного студента з боку наявності в нього набору якостей, важливих для успіху в педагогічній діяльності. У силу цього необхідно переформулювати мету освіти. На перший план виходять завдання розвитку потенціальних здібностей особистості і становлення її індивідуальності на основі індивідуалізації освітнього процесу. Це дозволить сподівання, які покладалися на людину з боку оточуючих, і її власні очікування замінити на реальне підтвердження. Процес індивідуалізації професійної підготовки повинен бути орієнтований не тільки на формування формально-логічних і когнітивно-діяльнісних структур, а й істотною мірою – на становлення ціннісно-смыслових і суб'єктно-особистісних структур.

Подібний погляд на підходи щодо професійного розвитку людини, доведено дослідженнями Б. Братуся. Він стверджував, що «злами і зрушення в розвитку особистості виникають саме тоді, коли є невідповідність між наявними можливостями, галуззю знань і вмінь та системою смыслових зв'язків зі світом» [2, с. 10]. Отже, автор рушійною силою розвитку визначає суперечності між мотиваційно-потребнісною сферою і операційно-технічним боком провідної діяльності особистості. Йдеться про необхідність урахування в навчальному процесі суб'єктності особистості.

Як відомо, бути суб'єктом означає бути ініціатором власної активності і власного життя. У сучасній науці доведено, що розвиток суб'єктивності людини є одночасно і природним, і штучним процесами. При цьому її можна розглядати і за схемою процесу (як природну тимчасову послідовність ступенів, періодів, стадій), і за структурою діяльності (як сукупність способів і засобів «розвитку», де проходження їх один за одним має не часову, а цільову детермінацію).

Підкреслимо, що, з одного боку, можливість стати суб'єктом освітньої та професійної діяльності реалізується в процесі інтеріоризації зовнішніх регуляторів (норм, правил, цінностей) у внутрішні регулятори діяльності студента. При цьому ефект переходу зовнішніх впливів у внутрішньоособистісний план буде тим вище, чим вони більш адекватні індивідуальності майбутнього вчителя. Адекватність означає збіг характеру, сили, обсягу зовнішніх впливів із характеристиками індивідуальності студента, а також забезпечує її позитивний розвиток.

З іншого боку, визнання студента суб'єктом призводить до необхідності усвідомлення унікальності кожної людини, що прийшла до вищого навчального

закладу, цілісності її особистості, готовності прийняти її саме як іншу людину, наділену особливим індивідуально-своєрідним потенціалом розвитку і різноманітними якостями, а також визнання права кожного на суб'єктивне сприйняття власного розвитку, індивідуальний вибір шляху і цілеспрямоване управління власною навчальною діяльністю.

У силу цього індивідуалізацію підготовки студента можна розглядати як процес перетворення його індивідуальності, що відбувається під впливом внутрішніх і зовнішніх, об'єктивних і суб'єктивних чинників у їх взаємозв'язку і характеризує вміння людини виконувати важливі життєві і професійні завдання на основі засвоєння культури і власного життєвого досвіду. Тобто на «внутрішньому» рівні індивідуалізація професійної підготовки майбутнього педагога забезпечується за допомогою позитивних змін його індивідуальності, внутрішнього особистісного зростання студента.

Підтвердження цієї думки знаходимо в роботі В. Слободчикова і Є. Ісаєва, які, досліджуючи питання індивідуалізації душевного життя людини, доходять висновку, що «кардинальне і найглибше перетворення будь-якого фрагменту своєї самостійності, будь-яка душевна здатність проходить випробування на справжність і сприйняття їх у складі істинного, внутрішнього Я людини» [7, с. 168]. Індивідуалізація підготовки майбутнього педагога у вищому навчальному закладі, на думку Т. Бурлакової [3], це динамічний, інтеріоризований особистістю процес педагогічної взаємодії, адекватний як індивідуально-освітньому потенціалу студента, так і системі соціальних цінностей, вимог і цілей, який забезпечує оволодіння способами пізнання світу, професії і себе для самореалізації в житті і професійній діяльності.

Зовнішня індивідуалізація – це спрямований вплив зовнішнього освітнього простору, що включає адаптацію змісту та форм навчального процесу до індивідуальних особливостей студента, надання педагогічної підтримки з метою розвитку його індивідуальності. Головна особливість зовнішньої складової індивідуалізації полягає в її спрямованості, зверненості до студента. Спрямованість зовнішньої складової сприяє тому, що зовнішній освітній простір приймається і освоюється особистістю, «вбирається» нею. Осмислення, переосмислення образів і символіки зовнішнього простору, освоєння отриманої інформації відбувається у внутрішньому просторі особистості. Цілісність сприйняття розширює внутрішній простір особистості, наповнює її змістом і сенсом. У свою чергу багатство, наповненість і цілісність внутрішнього простору стають джерелами внутрішнього руху і розвитку індивідуальності й особистості. Відкриваються нові перспективи, смисли, творчі перетворення. Починається рух «від студента», який полягає в реалізації його унікальної суті, творчому самовираженні, а також виробленні нових життєвих і професійних смислів.

Отже, індивідуалізоване освітнє середовище і відповідно організований процес навчання стають зовнішніми регуляторами внутрішньої індивідуалізації студента. Індивідуалізація професійної підготовки майбутніх педагогів забезпечується на «зовнішньому» рівні за допомогою надання певного простору для внутрішнього особистісного зростання студента і самоорганізації його особистісного (освітнього і розвивального) потенціалу.

Вектор «внутрішньої індивідуалізації» спрямований від студента і забезпечує продуктивну взаємодію зі світом. Внутрішня складова індивідуалізації пов'язана з розкриттям індивідуальності студента, специфіки його духовного світу. Для обґрунтування цього положення наведемо думку В. Слободчикова і Є. Ісаєва про те, що індивідуалізація є «трансцендуванням всередину», «в глибини суб'єктивності, людської самостійності», де конститується справжнє Я, утворюється дійсно повне, вільне «буття-у-самому-собі» [7, с. 168]. Авторами підкреслюється, що тут ідеться про справжню, «граничну» індивідуальність.

У контексті цієї тези можна стверджувати, що внутрішня індивідуалізація пов'язана з істинним, внутрішнім Я людини, із перетворенням її власної самостійності. Вона сприяє усвідомленню людиною своєї відмінності від інших, розуміння себе для самостійного й успішного просування в освіті, виборі успішного життєвого шляху і може бути використана для пояснення кардинальних зрушень, що відбуваються з людиною. Ми розуміємо внутрішню складову індивідуалізації підготовки майбутнього педагога як природно здійснюваний процес якісних змін індивідуальності й особистості студента, як набуття ним унікальності та авторства у здійснюваній діяльності.

Отже, внутрішня індивідуалізація – це спрямованість студента на розгортання та реалізацію індивідуальних прагнень, вироблення життєвих стратегій, формування індивідуальнопрофесійного стилю діяльності. Сенс внутрішньої складової індивідуалізації частково передають такі категорії, як самореалізація, самоствердження, самоздійснення, самовиховання. Але при цьому головною настановою індивідуалізації є збереження цілісності особистості, що прагне осягнути світ, зрозуміти інших людей, а не жертвування однієї зі сторін розвитку особистості на розвиток однієї з категорій самостійності. Ми також поділяємо думку В. Слободчикова і Є. Ісаєва про те, що свобода самовизначення завжди передбачає боротьбу і подолання в особистості, а отже, і несвободу [7, с. 168], тому поняття «самовизначення» і «внутрішня індивідуалізація» не вважаємо тотожними.

Системний підхід до дослідження поняття «індивідуалізація» дозволив виокремити особливе значення зовнішньої та внутрішньої індивідуалізації в підготовці майбутнього педагога. Зовнішня індивідуалізація сприяє перебуванню в активному стані одного і того ж рівня, що пов'язано з поточною зміною елементів, функцій і зв'язків у функціонуючій системі. Внутрішня індивідуалізація призводить до перетворення системи, появи її нової якості; означає перехід системи на новий рівень функціонування. Наявність внутрішньої індивідуалізації сприяє утворенню незворотних змін об'єкта.

У цьому аспекті значний інтерес становлять концепції, що трактують рушійні сили та умови розвитку особистості. У концепції Е. Фромма основною умовою існування людини як особистості й індивідуальності є надія, а основна цінність, до якої людина повинна прагнути, – це здатність до любові, тільки вона надає сенс існуванню і робить життя справжнім буттям. На думку В. Штерна, особистість завжди володіє своїми власними цілями. Розвиток особистості – це не тільки послідовний ланцюжок подій, а й осмислене саморозгортання як цілого. Джерело розвитку особистості міститься всередині неї.

Представників гуманістичної психології (А. Маслоу, К. Роджерс та ін.) об'єднують основні положення про особистість. Вони вважають, що від природи в людині закладено потенціал до безперервного саморозвитку. Особистість спрямована в майбутнє.

Оскільки індивідуальність прийнято вважати вищим синтезом, інтегральним результатом життєвого шляху людини, неповторністю людини як індивіда, як суб'єкта і особистості, то формування індивідуальності є метою індивідуалізації будь-якого освітнього процесу, також і такого, що відбувається як процес професійної підготовки. Для сформованої індивідуальності важливим є гармонія зовнішнього і внутрішнього, внутрішня тотожність, заснована на самосприйнятті.

Отже, професійна підготовка майбутнього педагога відбувається під впливом внутрішніх і зовнішніх, об'єктивних і суб'єктивних чинників, що характеризують уміння студента творчо вирішувати завдання на тлі здобутих знань і освоєння педагогічного досвіду у процесі індивідуалізації – динамічного і спрямованого процесу. Натомість, для кожного студента цей процес набуває індивідуальних рис і властивостей, які зумовлюються індивідуальністю його потенційних можливостей і здібностей.

Наведені вище міркування дозволяють розглядати індивідуалізацію освітнього процесу як педагогічну умову підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в системі заочного навчання. Індивідуалізація як принцип та вибудовування неповторної освітньо-пізнавальної стратегії навчання потребує дотримання пріоритетів самостійності, суб'єктної вибірковості та особистісної значущості індивідуального досвіду студентів.

Отже, індивідуалізація освітнього процесу як педагогічна умова підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в системі заочного навчання створює можливості для індивідуальних проявів студентів, а також для коректування освітнього процесу у вищі та його вдосконалення на основі закономірностей індивідуального розвитку особистості.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розкритті сутності персоналізації навчальної діяльності студентів як другої педагогічної умови підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в системі заочного навчання.

Література:

1. Богданова І. М. Характеристика станів особистісної змобілізованості майбутнього вчител / І. М. Богданова // Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. – № 11–12. – Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2011. – С. 240-246.
2. Братусь Б. С. К проблеме развития личности в зрелом возрасте / Б. С. Братусь // Вестник Московского университета. – 1980. – № 2. – С. 3-12. – (Серия 14. Психология)
3. Бурлакова Т. В. Индивидуализация профессиональной подготовки студентов в педагогическом вузе : автореф. дис. на соискание уч. степени доктора пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования», 13.00.08 – «Теория и методика профессионального образования» / Т. В. Бурлакова. – Ярославль, 2009. – 39 с.
4. Кирсанов А. А. Индивидуализация учебной деятельности как педагогическая проблема / А. А. Кирсанов. – Казань : Изд-во КГУ, 1982. – 224 с.
5. Кораблева С. В. Индивидуализация дидактической подготовки будущего учителя к профессиональной деятельности : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Кораблева Светлана Владимировна. – М., 1997. – 169 с.
6. Остапенко А. А. Моделирование многомерной педагогической реальности: теория и технологии / А. А. Остапенко. – М. : Народное образование : НИИ школьных технологий, 2005. – 384 с.
7. Слободчиков В. И. Основы психологической антропологии. Психология развития человека: Развитие субъективной реальности в онтогенезе / В. И. Слободчиков, Е. И. Исаев. – М. : Школа-Пресс, 2000. – 416 с.
8. Унт И. Э. Индивидуализация и дифференциация обучения / И. Унт. – М. : Педагогика, 1990. – 191 с.

Нестеренко В.В.

ИНДИВИДУАЛИЗАЦИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА КАК ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ УСЛОВИЕ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В СИСТЕМЕ ЗАОЧНОГО ОБУЧЕНИЯ

Статья посвящена обоснованию индивидуализации образовательного процесса как педагогического условия подготовки будущих специалистов дошкольного образования в системе заочного обучения. Рассмотрены понятия «индивидуализация» в педагогических и психологических исследованиях; «индивидуализация подготовки будущего педагога», которая происходит под влияние внутренних и внешних факторов. Охарактеризована сущность индивидуализации образовательного процесса как педагогического условия подготовки будущих специалистов дошкольного образования в системе заочного обучения, которая создает возможности для индивидуальных проявлений студентов, а также для корректировки образовательного процесса в вузе и его совершенствование на основе закономерностей индивидуального развития личности.

Ключевые слова: индивидуализация, индивидуализация образовательного процесса, подготовка будущих специалистов, педагогическое условие.

Nesterenko V.V.

INDIVIDUALIZATION OF EDUCATIONAL PROCESS AS PEDAGOGICAL
CONDITION OF TRAINING OF FUTURE PRESCHOOL SPECIALISTS
IN THE SYSTEM OF EXTRAMURAL TEACHING

The article is devoted to individualization of educational process as pedagogical condition of future preschool specialists training in the system of extramural studies. The concept «individualization» in pedagogical and psychological research is considered. So, the individualization as the phenomenon is the objective fact which is shown both in real life and in educational process. The individualization as the principle explains the changes happening to the person, including those, which are associated with the process of training. The individualization as a strategy actually marks a decisive value of a person and indicates a way to its achievement. The individualization is a «self-determination and severalty of the individual, his preeminence in the community, the formulation of its allocation, uniqueness and originality». The individualization is, on the one hand, the correction of requirements of society including specific features of the personality, and from the other hand, - the originality of social activities due to the peculiarities of a particular individual «The individualization of future teachers' training «which we understand as a transformational process of student's identity and which occurs under the influence of internal and external, objective and subjective factors in their interrelations and characterizes ability of the person to carry out important vital and professional tasks on the basis of assimilation of culture and own life experience. The essence of individualization of educational process as pedagogical condition of future preschool specialists training in the system of extramural studies is characterized that gives opportunities for students' individual manifestations, as well as to adjust the educational process in higher education institution and its improvement based on the patterns of individual personality development.

Key words: individualization, individualization of educational process, training of future specialists, pedagogical condition.

УДК 377.005.3

Сергеева Л.М.*

**НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ
ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

Автор аналізує наявні сучасні напрямки і тенденції в розвитку педагогічних колективів професійних навчальних закладів. Вивчаючи науково-педагогічну спадщину академіка С. Батишева щодо змісту підвищення кваліфікації, організації навчання дорослих, застосування особистісно орієнтованих педагогічних технологій, ведення різних форм навчання, наводяться приклади з практики, що склалася в ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, зокрема підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів професійних навчальних закладів, акцентуючи увагу на необхідності подальшого підвищення рівня і вдосконалення змісту виробничої (технологічної) підготовки керівних та педагогічних працівників професійних навчальних закладів.

Ключові слова: розвиток, педагогічний колектив, підвищення кваліфікації.

Професіоналізм управлінських кадрів системи освіти є запорукою ефективного реформування освітньої галузі, вирішення всіх завдань модернізації системи управління освітою і системи профтехосвіти як постачальника робітничих кадрів для різних галузей.

Результат цілеспрямованої діяльності компетентного керівника полягає в його здатності повноцінного та ефективного виконання своїх професійних і посадових обов'язків, які визначаються завданнями державної політики з урахуванням сучасних

* © Сергеева Л.М.*